

خرید کتاب های کنکور

با تخفیف ویژه

و

ارسال رایگان

Medabook.com

+

یک جلسه تماس تلفنی رایگان

با مشاوران رتبه برتر

برای انتخاب بهترین منابع

دبیرستان و کنکور

۰۲۱ ۲۸۴۲۵۲۱۰

فهرست مطالب
علوم و فنون ادبی دوازدهم

شماره صفحه	فهرست مطالب
۴	آزمون (۱) نوبت اول
۶	آزمون (۲) نوبت اول
۸	آزمون (۳) نوبت اول
۱۰	آزمون (۴) نوبت اول
۱۲	آزمون (۵) نوبت اول
۱۶	آزمون (۶) نوبت دوم
۱۸	آزمون (۷) نوبت دوم
۲۰	آزمون (۸) نوبت دوم
۲۳	آزمون (۹) نوبت دوم
۲۵	آزمون (۱۰) نوبت دوم
۲۷	آزمون (۱۱) نوبت دوم
۳۱	آزمون (۱۲) نوبت دوم
۳۵	پاسخنامه تشریحی
۴۸	خلاصه درس‌ها

آزمون (۲) نوبت اول

۰/۵

شاعران در اختیارات زبانی، کدام گزینه را به ندرت بلند در نظر گرفته‌اند؟

- (۱) کسره (ـِ)   ○ (۲) ضمه (ـُ)   ○ (۳) فتحه (ـَ)

۱۴

۰/۵

اوزان همسان دولختی، چگونه حاصل می‌شود؟

۱۵

۱

تقطیع واژه‌های زیر به صورتی که در مقابل آن‌ها ذکر شده است، با کدام اختیارات شاعری زبانی، مطابقت دارد؟

- الف) سوی من (U U -)   ب) از ایشان (U - -)

۱۶

۱

پس از تقطیع هجایی بیت زیر، هجاهای معادل هر دو مصراع آن را مقایسه کنید و اگر به دلیل اختیارات شاعری اختلافی وجود دارد، نوع اختیار شاعری آن را مشخص کنید.

«نبینی باغبان چون گل بکارد   چه مایه غم خورد تا گل برآرد»

۱۷

۱

در کدام مصراع زیر، از اختیار شاعری «حذف همزه» استفاده شده است؟ مشخص کنید.

- (۱) پیش کمان ابرویش لابه همی کنم؛ ولی = -U-U/-UU-/-U-U/-UU-
○ (۲) گوش کشیده است از آن گوش به من نمی‌کند = -U-U/-UU-/-U-U/-UU-

۱۸

۱/۵

نشانه‌های هجایی بیت زیر را به دو صورت دسته‌بندی کنید. پس از تعیین پایه‌های آوایی، وزن بیت را بنویسید.

«دی شیخ با چراغ همی گشت گرد شهر   کز دیو و دد ملولم و انسانم آرزوست»

۱۹

۱

شعر زیر را از نظر ویژگی‌های تاریخی دوره بیداری بررسی نمایید. (دو مورد)

«بگشود گره ز زلف زرتار   محبوبه نیلگون عماری
یزدان به کمال شد پدیدار   و اهریمن زشت خو حصاری
یاد آر ز شمع مرده، یاد آر»

۲۰

۱

برای هر یک از ابیات زیر، یک ویژگی فکری و یک ویژگی ادبی شاخص ذکر کنید.

- الف) تا به کی ارباب، یا رب، برخلاف بندگی   چون خدایان بر دهاقین کردگاری می‌کنند!
ب) در آتش جهالت، بریان شدی چرا؟   ای بی‌معین و مونس و بی‌اقربا، وطن

۲۱

۱

متن زیر از کتاب «تاریخ بیداری ایرانیان» را در دو سطح زبانی و فکری تحلیل نمایید.

«اگر خیال خود را جمع کنیم و به نظر دقت و انصاف در تاریخ گذشتگان بنگریم، هر آینه به‌خوبی مشاهده می‌کنیم که در مجاری سنه ۱۳۶۵ بسیاری از امور و وقایع را که دلالت دارد بر بیداری ایرانیان و قدم گذاردن آن‌ها به راه تمدن و باعث و مسبب آن را جز مرحوم میرزا تقی‌خان امیرنظام احدی را سراغ نداریم.»

۲۲

۱

باتوجه به ابیات زیر، چهار ویژگی ادبی شعر بهار را بنویسید.

«هر دم از دریای استبداد آید بر فراز   موج‌های جانگداز
زین تلاطم کشتی ملت به گرداب بلاست   کار ایران با خداست
مملکت کشتی، حوادث بحر و استبداد خس   ناخدا عدل است و بس
کار پاس کشتی و کشتی‌نشین با ناخداست   کار ایران با خداست»

۲۳

آزمون (۵) نوبت اول (هماهنگ کشوری دی ماه سال ۱۳۹۷)

د) زیباشناسی

۰/۲۵

در بیت‌های زیر، هر یک از قسمت‌های مشخص شده، کدام آرایه معنوی را به‌وجود آورده است؟
الف) اینکه گاهی می‌زدم بر آب و آتش خویش را / روشنی در کار مردم بود مقصودم چو شمع

۰/۲۵

ب) بهر این فرموده رحمان ای پسر / «کل یوم هو فی شأن» ای پسر

۰/۲۵

ج) حرفی است که این خضر به آب بقا رسید / زمین چرخ دل سیه، دم آبی نبیند کس

۰/۵

بیت زیر کدام آرایه ادبی را نشان می‌دهد؟ دانسته تاریخی خود را در مورد آن بنویسید.

این مه که چون منیژه لب چاه می‌نشست / گریان به تازیانه افراسیاب رفت

۰/۷۵

در بیت «با آنکه جیب و جام من از مال و می تهی است / ما را فراغتی است که جمشید جم نداشت»

الف) «لف اول» و «نشر دوم» را بیابید و بنویسید.

ب) نوع «لف و نشر» را مشخص کنید.

۰/۷۵

در کدام یک از بیت‌های زیر، آرایه «متناقض‌نما» دیده می‌شود؟ دلیل تشخیص خود را بنویسید.

○ ۱) گوش ترخمی کو کز ما نظر نپوشد / دست غریق یعنی فریاد بی‌صدایم

○ ۲) هر چه جز بار غمت بر دل مسکین من است / برود از دل من، وز دل من آن نرود

۰/۷۵

در هر یک از بیت‌های ستون «الف» کدام آرایه ادبی ستون «ب» به کار رفته است؟ (در ستون «ب» یک مورد اضافه است.)

(ب)

(الف)

○ ۱) اغراق

● الف) ما گرچه مرد تلخ شنیدن نه‌ایم لیک / تلخی که از زبان تو آید، شنیدنی است

○ ۲) تناقض

● ب) خانه زندان است و تنهایی ضلال / هر که چون سعدی گلستانش نیست

○ ۳) حس آمیزی

● ج) گر برگ گل سرخ کنی پیرهنش را / از تازگی آزار رساند بدنش را

○ ۴) ایهام

۰/۲۵

با توجه به بیت: «خمیده پشت از آن گشتند پیران جهان‌دیده / که اندر خاک می‌جویند ایام جوانی را»

الف) شاعر چه دلیلی برای خمیدگی پشت پیران بیان کرده است؟

۰/۲۵

ب) این هنر شاعرانه سبب پیدایش کدام آرایه معنوی، در بیت شده است؟

۰/۲۵

در بیت: «گر هزار است بلبل این باغ / همه را نغمه و ترانه یکی است»

الف) در کدام واژه آرایه «ایهام تناسب» به کار رفته است؟

۰/۵

ب) واژه موردنظر با کدام کلمه‌ها «تناسب» دارد؟

آزمون (۱۰) نوبت دوم

۰/۵

۱ دو نفر از نویسندگان نسل اول را نام ببرید.

۰/۵

۲ عبارت زیر، معرّف کدام شاعر است؟

«شاعر وطنی و از موسیقی‌دانان بزرگ عهد مشروطیت بود. عرصه هنر وی تصنیف‌ها و ترانه‌های میهنی بود که در برانگیختن مردم و آزادی‌خواهی، نقش بسیار مؤثری داشت.»

۱

۳ «اولین نمایشنامه ادبیات دوره معاصر با عنوان ..... به قلم ..... در سال ۱۳۰۱ نوشته شد.»

۱

۴ چهار موضوع عمده داستان در ادبیات معاصر را فقط نام ببرید.

۱

۵ با توجه به سبک‌شناسی دوره شعر معاصر، درستی و نادرستی هر مورد را مشخص نماید.

☐ درست	☐ نادرست
☐ درست	☐ نادرست
☐ درست	☐ نادرست
☐ درست	☐ نادرست

الف) واحد شعر در این دوره بیشتر بند است نه بیت.

ب) معنی‌گریزی از ویژگی‌های شعر این دوره است.

پ) انتخاب وزن، متناسب با لحن طبیعی گفتار و زبان شعر نیست.

ت) در اشعار نو، تساوی طول مصراع‌ها رعایت نمی‌شود.

۱

۶ در بیت «آن نه زلف است و بناگوش که روز است و شب است / وان نه بالای صنوبر که درخت رطب است»: «الف) «لفت دوم» و «نشر اول» را در بیت فوق، مشخص کنید.

ب) چه نوع لفت و نشری در بیت، مشاهده می‌شود؟

۰/۵

۷ شاعر بیت زیر، به چه داستانی اشاره دارد؟

«گفت آن یار کز و گشت سر دار بلند / جُرمش این بود که اسرار هویدا می‌کرد»

۰/۵

۸ دو معنای واژه «هزار» را بنویسید.

۱/۵

۹ با توجه به بیت زیر، به پرسش‌ها پاسخ مناسب بدهید.

«چون شب‌نم اوفتاده بدم پیش آفتاب / مه‌رم به جان رسید و به عیوق برشدم»

الف) کدام کلمه، دارای «ایهام تناسب» است؟

ب) این کلمه در «بیت بالا» به چه معناست؟

پ) کلمه دارای «ایهام تناسب» با کدام واژه، تناسب برقرار کرده است؟

۰/۵

۱۰ عبارت «بازنمود دگرگونه مفاهیم و موضوعات سخن است؛ به‌صورتی که معانی خرد را بزرگ گرداند و معانی بزرگ را خرد بنماید» در

تعریف کدام آرایه آمده است؟

۲

۱۱ در ابیات زیر، آرایه‌های حس آمیزی، اسلوب معادله، اغراق و حسن تعلیل را مشخص کنید.

الف) عشق چون آید برد هوش دل فرزانه را / دزد دانا می‌کشد اول چراغ خانه را

ب) از صدای سخن عشق ندیدم خوشتر / یادگاری که در این گنبد دوار بماند

پ) سرود مجلس است اکنون، ملک به رقص آرد / که شعر حافظ شیرین سخن، ترانه توست

ت) به صدق کوش که خورشید زاید از نفست / که از دروغ سیه‌روی گشت صبح نخست

آزمون (۱۱) نوبت دوم (هماهنگ کشوری خرداد ماه سال ۱۳۹۸)

الف) تاریخ ادبیات

هر یک از ویژگی‌های شعری زیر مربوط به کدام شاعر دوره بیداری است؟

۰/۲۵

الف) شعرهای او که به زبان ساده و طنزآمیز در راه مبارزه با استبداد و عشق به وطن بود، در روزنامه «نسیم شمال» به چاپ می‌رسید.

۰/۲۵

ب) عرصه هنری وی تصنیف‌ها و ترانه‌های میهنی بود که در برانگیختن مردم و آزادی‌خواهی نقش بسیار مؤثر داشت.

۰/۵

جاهای خالی را با واژه مناسب کامل کنید.

الف) قائم مقام فراهانی احیاکننده نثر فارسی است و «.....» مهم‌ترین اثر اوست.

ب) در دوره بیداری، ادبیات - به ویژه شعر - برای آن‌که بتواند با توده مردم ارتباط برقرار کند، زبان ..... را برگزید.

۰/۲۵

«شعر نو تغزلی» در کدام دوره ادبیات معاصر به گسترده‌ترین جریان‌های زمان خود تبدیل شد؟

○ (۱) دوره دوم   ○ (۲) دوره چهارم   ○ (۳) دوره سوم   ○ (۴) دوره اول

۰/۷۵

نام آثار را در ستون «الف» به پدیدآورندگان آثار در ستون «ب» وصل کنید. (در ستون «ب» یک مورد اضافی است.)

(ب)

(الف)

○ (۱) حسن مقدم	● (الف) منظومه حیدربابایه سلام
○ (۲) قیصر امین‌پور	● (ب) جعفرخان از فرنگ برگشته
○ (۳) محمدحسین بهجت تبریزی	● (ج) در کوچه آفتاب
○ (۴) موسوی گرمارودی	

ب) سبک‌شناسی

درست یا نادرست بودن جمله‌های زیر را مشخص کنید.

۰/۵

نادرست   درست

الف) زبان و واژگان شعری در قاصید دوره انقلاب به سبک خراسانی نزدیک است.

نادرست   درست

ب) اندیشه حاکم بر داستان‌های دهه اول پس از پیروزی انقلاب، ابتدا اجتماعی و در مرحله بعد سیاسی بود.

۰/۲۵

بنیادی‌ترین تفکر و خواست مشروطه‌خواهان چه بود؟

○ (۱) توجه به مردم   ○ (۲) تعلیم و تربیت جدید

○ (۳) آزادی   ○ (۴) قانون

۰/۲۵

الف) نمونه‌ای از تخیلات سراینندگان پیشین را در اشعار کدام شاعر دوره بیداری می‌توان دید؟

۰/۵

ب) یکی از ضعف‌های تکنیکی در اغلب داستان‌های دوران مشروطه چیست؟

پرسش‌های کوتاه پاسخ:

آزمون (۱۲) نوبت دوم (هماهنگ کشوری شهریور ماه سال ۱۳۹۸)

الف) تاریخ ادبیات

۰/۵

کتاب «تاریخ بیداری ایرانیان» از کیست و موضوع آن چیست؟

۱

۰/۲۵

بیت زیر سرآغاز سروده کدام شاعر دوره بیداری است؟

۲

«آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی دست خود ز جان شستم از برای آزادی»

○ (۱) محمدتقی بهار ○ (۲) عارف قزوینی ○ (۳) فرّخی یزدی ○ (۴) سید اشرف‌الدین گیلانی

۰/۵

جاهای خالی را با واژه مناسب کامل کنید.

۳

الف) در عصر مشروطه بیش‌ترین رویکرد نویسندگان به رمان‌های ..... بود.

ب) جریان نوگرایی شعری نیما با سرایش ..... در سال ۱۳۱۶ تثبیت شد.

۰/۲۵

نام آثار را در ستون «الف» به پدیدآورندگان آثار در ستون «ب» وصل کنید. (در ستون «ب» یک مورد اضافی است.)

۴

(ب)

(الف)

○ (۱) حسن مقدم

● (الف) ملاقات در شب آفتابی

○ (۲) سیمین دانشور

● (ب) مدیر مدرسه

○ (۳) علی مؤذنی

● (ج) آتش خاموش

○ (۴) جلال آل احمد

ب) سبک‌شناسی

۰/۲۵

کدام گزینه از جمله موضوعاتی است که در کنار تعلیم و تربیت نوین و همگانی بسیار مورد توجه نویسندگان دوره بیداری قرار گرفته است؟

۵

○ (۱) دشمنی با استعمار و استبداد ○ (۲) حقوق مدنی زنان

○ (۳) آزادی‌طلبی ○ (۴) تجددخواهی

۰/۵

درست یا نادرست بودن جمله‌های زیر را مشخص کنید.

۶

الف) از نظر موسیقی و عروض گروه سنت‌گرا پایبندی و التزام کم‌تری به سنت‌های ادبی داشتند. درست نادرست

ب) باستان‌گرایی و علاقه فراوان به استفاده از واژه‌های کهن در زبان شعر دوره انقلاب اسلامی محسوس است. درست نادرست

۰/۵

یک مورد از ویژگی‌های زبانی نثر دوره بیداری را بنویسید.

۷

۰/۲۵

همه گزینه‌ها «سطح ادبی» شعر انقلاب اسلامی را نشان می‌دهد، به‌جز گزینه .....

۸

○ (۱) در این دوره قالب‌های سنتی مورد توجه قرار گرفت و شیوه‌نمایی به‌ویژه در میان جوانان تا حدودی از رونق افتاد.

○ (۲) موضوع شعر محدود نیست و بسیار تنوع دارد و شاعر برای انتخاب موضوع آزاد است.

○ (۳) در سال‌های نخستین، شعر این دوره از تمثیل و نمادگرایی، کمتر بهره گرفته است.

○ (۴) گرایش به خیال‌بندی، شعر برخی شاعران این دوره را گاه به شعر بیدل و صائب نزدیک کرده است.

۰/۵

چرا در ادبیات معاصر تا انقلاب اسلامی واحد شعر بیشتر «بند» است نه «بیت»؟ .....

۹

پاسخ‌نامه آزمون (۱۱)

علوم و فنون ادبی

۱۹ فر یا د کِ دَر رَه کُ دَر آ د م خا کی
بس دا نِ فِ شالا دَن دُ ب سی دا م ت نی دَن د

اختیار زبانی بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه ر (۵/۵)

۲۰ هم مَت طَ لَ بَزِ با طِ نِ یِ را نِ سَ حَر خِ ز
زی را کِ یِ کِ یِ را زِ دُ عا لَم طَ لَ بی دَن د
U - - U U - - U U - - U U - -

مستفعلُ مستفعلُ مستفعلُ مُستف (فَعْلُن)

مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعولن (۵/۵)

۲۱ بیت ۱ - دست زمانه = تشخیص (اضافه استعاری - استعاره مکنیه) (۵/۲۵)
- گریه و شکوه = تناسب
بیت ۲ - سیل خون = تشبیه بلیغ اضافی (مجاز از اشک) (۵/۲۵)
بیت ۳ - چون ارغنون = تشبیه - چرخ = تشخیص و استعاره از آسمان (۵/۲۵)
بیت ۴ - نگریم، درد و ناله = مراعات نظیر - خانه و درد = تناسب (۵/۲۵)
واج آرایبی صامت «ن»، «د»، «م»

۲۲ الف) طولانی بودن و پیوستگی جملات (۵/۲۵) ساده و قابل فهم بودن زبان نثر (۵/۲۵)
ب) اتکا به قابلیت خود بدون کمک خواستن از دیگران برای رسیدن به
مقام و بزرگی (۵/۲۵) توجه به موضوعات سیاسی و اجتماعی (۵/۲۵)

الف) توجه به مردم (۵/۲۵) ب) وطن (۵/۲۵)
پ) آزادی (۵/۲۵) ت) قانون (۵/۲۵)

الف) نثر ساده و عامیانه (۵/۵) ب) بهره‌گیری از آرایه تکرار (۵/۵)
استفاده از اصطلاحات و کنایات

پاسخ‌نامه آزمون (۱۲)

علوم و فنون ادبی

۱ علامه علی‌اکبر دهخدا (۵/۵)

۲ حقوق مدنی زنان (۵/۵) - تعلیم و تربیت نوین و همگانی (۵/۵)

۳ انتقادی (۵/۲۵) و طنزآمیز (۵/۲۵)

الف) درست (۵/۲۵) ب) نادرست (۵/۲۵)
پ) درست (۵/۲۵) ت) نادرست (۵/۲۵)

۵ الف) محمدباقر میرزا خسروی (۵/۵) ب) رمان (داستان) (۵/۵)

۶ گل (۵/۲۵) - خار (۵/۲۵)

۷ گزینه (۳): حدیث (۵/۵)

پاسخ‌نامه آزمون (۱۱)

علوم و فنون ادبی

۱ فرخی یزدی (۵/۵)

۲ قائم مقام فراهانی (۵/۵)

۳ کلی‌نگری (۵/۵) - جزئی‌نگری (۵/۵)

۴ توجه به مردم (۵/۵) - ابوالقاسم لاهوتی یا فرخی یزدی (۵/۵)

۵ الف) میرزا یوسف خان اعتصامی آشتیانی (پدر پروین اعتصامی) (۵/۲۵)

ب) ملک‌الشعرای بهار (۵/۲۵)

پ) سید اشرف‌الدین گیلانی (۵/۲۵)

ت) میرزا جهانگیرخان (۵/۲۵)

۶ پیچیدن (۵/۲۵) - گسترده (۵/۲۵)

۷ گزینه (۲): حدیث (۵/۵)

۸ لفظی (۵/۵) - معنوی (۵/۵)

۹ باغ (۵/۲۵) - سبزه‌ها (۵/۲۵)

الف) افروختن (۵/۲۵) - سوختن (۵/۲۵) - جامه دریدن (۵/۲۵)

ب) نامرتب (نامنظم یا مشوش) (۵/۲۵)

الف) صبر مفتاح‌الفرج (۵/۵) - ایوب (۵/۲۵) - بلا (۵/۲۵)

۱۲ تضاد آوردن دو امر متضاد است بدون آن که متناقض هم باشند (۵/۲۵)
درحالی‌که تناقض تضاد در یک امر است. (نه در دو امر) (۵/۲۵)

۱۳ گزینه (۲): دولت فقر (۵/۵) در معنای ظاهری دولت فقر، تناقض وجود دارد زیرا فقر و نداری نمی‌تواند توانگری و دولتمندی باشد. (۵/۵)

۱۴ -- U / - U -- / U U -U /- U -- (۵/۵)

۱۵ هُ (U) کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند (هو) (۵/۲۵)

۱۶ -- U U -- / U U -- / U U -- (۵/۲۵)

مستفعلُ مستفعلُ - مستفعلُ مُستف (۵/۲۵)

الف) بیاموز (۵/۵) ب) گیاه (۵/۵)

۱۸ الف) بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه (۵/۵)

ب) حذف همزه (۵/۵)

در مصراع اول، رکن سوم به جای مفتعلن، رکن «مفاعن» آمده است که اختیار وزنی است. (۵/۵)

۱۸

هست شب یک شب دم کرده و خاک		
نشانه‌های هجایی	وزن	پایه‌های آوایی
- - U -	فاعلاتن	هست شب یک
- - U U	فعلاتن	ش ب دم کر
- U U	فعلن	د خاک
(۵/۵)	(۵/۵)	(۵/۵)

۱۹

مستزاد (۵/۵)

۲۰

پُ	رَز	مَث	نَ	وِی	ها	ی	رِن	دا	نِ	اَسْت
U	-	U	-	U	-	U	-	U	U	U
ش	بِ	شِع	رِ	عَر	فا	نِی	ی	جِش	مِ	تُو
U	-	U	-	U	-	U	-	U	U	U
فعولن		فعولن		فعولن		فَعَل		(۱)		

بحر متقارب مثنیٰ محذوف (۵/۵)

۲۱

گزینۀ (۳) (۵/۵)

۲۲

حماسی بودن زبان، کهن‌گرایی، به‌کارگیری ترکیبات زیبا و خوش‌آهنگ، برخی کاربردهای نحوی سبک خراسانی (ذکر دو مورد) (هر مورد ۵/۲۵)

۲۳

درون‌مایۀ «آزادی» و «وطن»؛ جان‌نثاری در راه آزادی و استقلال و وطن‌دوستی (۵/۵)

۲۴

ساده و قابل فهم است؛ در ساختار و ترکیب دستوری کلام، جمله‌ها درست و با طبیعت زمان هماهنگ است. (۵/۵)

۲۵

ویژگی زبانی: نثر ساده و قابل فهم (۵/۵)

ویژگی ادبی: متن ساده و فاقد آرایه‌های ادبی (۵/۵)

ویژگی فکری: موضوع این نثر خاطره‌نویسی در مورد دوران و شیوۀ اسارت است. (۵/۵)

۲۶

(۱) کوتاه و بلند شدن مصراع‌ها (۵/۵)

(۲) پراکندگی قافیه (۵/۵)

۸

فخرالدین عراقی (۵/۵)

۹

شاعر با یادآوری داستان بر دار کردن حسین بن منصور حلاج (عارف بزرگ قرن چهارم) بر موسیقی معنایی افزوده است. (۵/۵)

۱۰

زمانی که با معانی مختلف واژه‌ها آشنا باشیم. (۵/۵)

۱۱

الف) مهر (۲۵/۵) - عشق (۲۵/۵) - خورشید (۲۵/۵) ب) آفتاب (۲۵/۵)

۱۲

الف) ۴- اغراق (۵/۵)

ب) ۱- حس آمیزی (۵/۵)

پ) ۳- ایهام تناسب (۵/۵)

۱۳

گزینۀ (۱) (۵/۵)

۱۴

حسن تعلیل: شاعر برای خمیدگی شاخه گل نرگس در باغ علّتی ادبی و هنری ذکر کرده است و آن مؤذنی کردن فاخته بر سرو است. (۲۵/۵)
- مراعات نظیر = نرگس، باغ، سرو (۲۵/۵)

۱۵

کش	تی	ش	کَس	تَ	گا	نِیم	ای	با	دِ	سُر	ط	بَر	خِیز
-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U
با	شَد	کِ	با	زِ	بی	نِیم	دی	دا	رِ	آ	شِ	نا	را
-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U
مستفعلن		مستفعلن		فعولن		مستفعلن		فعولن		(۵/۵)			
مفعول		فاعلاتن		مفعول		فاعلاتن		(۵/۵)					

۱۶

الف) بلند تلقظ کردن مصوّت کوتاه (۲۵/۵)

ب) کوتاه تلقظ کردن مصوّت بلند (۲۵/۵)

۱۷

کیس	ت	کِ	پِی	غا	مِ	مَن	بِ	شَه	رِ	شِر	وان	بَ	رَد
-	U	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-
یک	سُد	خَ	نَز	مَن	بِ	دان	مَر	دِ	سُ	خَن	دان	بَ	رَد
-	U	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-
مفتعلن		فاععلن		مفتعلن		فاععلن		مفتعلن		(۵/۵)			

رواج نقد اجتماعی در شعر

با مقایسه این دو دوره درمی‌یابیم که مضامین سیاسی و اجتماعی در اشعار هر دوره رواج داشته است.
(۵/۵) نمره، ذکر دو مورد کافی است.)

۲۱

ویژگی فکری: توجه به جنبه‌های مذهبی / طرح اسوه‌های تاریخی نظیر حضرت زهرا علیها السلام و حضرت علی علیه السلام (۵/۵)
ویژگی ادبی: کاربرد آرایه‌های «واج آرای، تلمیح، جناس و تضاد» به کارگیری قالب مثنوی برای طرح مضمون مذهبی. (۵/۵)

۲۲

ویژگی زبانی: (۵/۵) - کاربرد زبان و الفاظ محاوره
- سادگی و روانی - نثر داستانی - کوتاهی جملات
ویژگی ادبی: (۵/۵)
- کاربرد مثل - کاربرد آرایه‌های تشبیه و مراعات نظیر

۲۳

ویژگی فکری: (۵/۵)
توجه به مضامین وطن، آزادی، مبارزه با استبداد
ویژگی ادبی: کاربرد آرایه‌های استعاره، کنایه، تکرار (۵/۵)

پایسج فلامی آزمون (۱۳۹۵)

علوم و فنون ادبی

۱

صادق هدایت (۵/۲۵) - بزرگ علوی (۵/۲۵) - صادق چوبک (ذکر دو مورد کافی است.)

۲

عارف قزوینی (۵/۵)

۳

جعفرخان از فرنگ برگشته (۵/۵) - حسن مقدم (۵/۵)

۴

عشق، انسان (۵/۲۵)، ستیز با خرافات (۵/۲۵)، آموزش و پرورش (۵/۲۵)، نفت (۵/۲۵)، مسائل زنان، روشن‌فکری، سرمایه‌داری، کارگری، سیاست، استبداد، انقلاب، جنگ (ذکر چهار مورد کافی است)

۵

الف درست (۵/۲۵) ب درست (۵/۲۵)
پ نادرست (۵/۲۵) ت درست (۵/۲۵)

۶

الف لغت دوم: روز (۵/۲۵) - نشر اول: زلف (۵/۲۵)
ب نامرتب (مشوش) (۵/۵)

۷

بر دار کردن حسین بن منصور حلاج (عارف بزرگ قرن چهارم) (۵/۵)

۸

هزار: (۱) عدد کثرت (۵/۲۵) (۲) بلبل (۵/۲۵)

۹

الف) مهر (۵/۵) ب) عشق (۵/۵) پ) آفتاب (۵/۵)

۱۰

اغراق؛ نمونه: از سهمگینی گام‌های او بر روی زمین زلزله به پا شد. (۵/۵)

۱۱

الف) اسلوب معادله (مصراع دوم، معادل معنایی برای مصراع اول است). (۵/۵)
ب) حس آمیزی (مصراع اول: آمیختن دو حس شنوایی و بینایی: صدا، دیدن) (۵/۵)
پ) اغراق (مصراع اول) (۵/۵)
ت) حسن تعلیل (مصراع دوم: علت تاریکی آسمان در صبح آغازین، دروغویی آن ذکر شده است). (۵/۵)

۱۲

الف) بلند تلقظ کردن مصوت‌های کوتاه (۵/۲۵)
ب) کوتاه تلقظ کردن مصوت‌های بلند (۵/۲۵)

۱۳

وزن بیت: مفتعلن مفاعلن / مفتعلن مفاعلن ← همسان (۵/۵) (وزن دوری)
تقطیع مصراع اول:

آ	ب	ز	ن	د	ر	ا	ه	ی	ن	ک	ا	م	ی	ر	س	د
U	U	-	U	U	-	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	U

۱۴

یا	ر	با	ما	ست	چ	ح	ا	ج	ت	ک	ز	یا	د	ت	ط	ل	بیم
-	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U
د	ل	ت	ص	ب	ت	آن	م	ن	س	جان	ما	را	بس	-	-	U	U
-	U	U	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U
فعلاتن	فعلاتن	فعلاتن	فعلاتن	فعلن	فعلن	فعلن	فعلن	فعلن	فعلن	فعلن	فعلن	فعلن	فعلن	فعلن	فعلن	فعلن	فعلن

- مصراع اول:

- آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن در رکن اول (۵/۲۵)

- بلند محسوب کردن هجای کشیده در پایان مصراع (۵/۲۵)

- مصراع دوم

- بلند تلقظ کردن مصوت کوتاه (ت) در رکن اول (۵/۲۵)

- ابدال: در رکن آخر، به جای «UU -» (فعلن)، رکن «فع لن» (- -) آمده است. (۵/۲۵)

۱۵

بحر رمل مثنیٰ سالم (۵/۵)

۱۶

قا	ی	قی	خا	هم	ساخت
-	U	-	-	-	-
خا	هـ	مَن	داخ	ت	بِ
-	U	-	-	U	U
فعلاتن	فعلاتن	فعلن	فعلن	فعلن	فعلن

۳

گزینه (۳): دوره سوم (۰/۲۵)

۴

الف) ۳ - محمد حسین بهجت تبریزی (۰/۲۵)

ب) ۱ - حسن مقدم (۰/۲۵)

ج) ۲ - قیصر امین پور (۰/۲۵)

۵

الف) درست (۰/۲۵) (ب) نادرست (۰/۲۵)

۶

گزینه (۴): قانون (۰/۲۵)

۷

الف) میرزاده عشقی (۰/۲۵)

ب) حضور راوی سوم شخص (۰/۵)

۸

گزینه (۴): معشوق در ادبیات معاصر مانند دوره‌های آغازین شعر فارسی زمینی است. (۰/۵)

۹

الف) بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه (۰/۲۵) (ب) قلب (۰/۲۵)

۱۰

گزینه (۲): از کرده خویشتن پشیمانم / جز توبه ره دگر نمی‌دانم (مفعول مفاعله مفاعیلین یا مستفعل فاعلات مسفعل) (۰/۵)

۱۱

در هجای پایان مصراع (۰/۲۵) اختیار وزنی (۰/۲۵)

۱۲

وزن: فاعلاتن، فَعِلَاتن فَعِلن (۰/۲۵)

دَس تِ دَرِ دا	مَ نِ مِولا	رَدِ دَرِ
- - U -	- - U U	- -
U U		- U U
کِ عِ لی بُگ	دَرِ زِازِ ما	مُ گِ دَرِ

آوردن «فاعلاتن» به جای فَعِلَاتن در رکن اول مصراع اول (۰/۲۵) و ابدال (در رکن پایانی مصراع اول؛ شاعر به جای دو هجای کوتاه کنار هم، یک هجای بلند آورده است.) (۰/۲۵)

۱۳

پایه‌های آوایی (۰/۲۵)	به سو زی ده	ک لا مَم را	ر وا یی
ک زان گر می	کُ ند آ تش	گِ دا یی	
نشانه‌های هجایی	- - - U	- - - U	- - U
وزن شعر (۰/۲۵)	مفاعیلین	مفاعیلین	مفاعلی
نام بحر (۰/۲۵)	هزج مسدس محذوف		

اختیار وزنی: ابدال، در رکن آخر مصراع اول به جای «UU» (فعلن)، رکن «فعلن» (- -) آمده است. (۰/۵)

۱۷

اختیار زبانی، قابلیت‌ها و تسهیلاتی در تلفظ برای شاعر فراهم می‌سازد تا به ضرورت وزن از آن استفاده کند؛ بی‌آنکه موجب تغییر در وزن شود. (۰/۵)

پس	سو	ی	کا	ری	فِ	رِس	تا	دان	دِ	گر
-	U	-	-	-	U	-	-	-	-	-
-	U	-	-	-	U	-	-	-	-	-
تا	آ	زین	دی	گر	شَ	وَد	او	با	خَ	بَر
-	U	-	-	-	U	-	-	-	-	-

در رکن اول اختیار زبانی دیده می‌شود:

- کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند - بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه

۱۸

مستزاد (۰/۲۵) کوتاه و بلند بودن مصراع‌های فرد و زوج (۰/۲۵)

۱۹

ویژگی‌های فکری: توجه به مضامین مذهبی - انعکاس جنبه عرفانی و مذهبی نهضت اسلامی - طرح اسوه‌های تاریخ اسلام مانند امام علی (ع) و حضرت زهرا (س) (۰/۵) ویژگی‌های ادبی: کاربرد آرایه‌های استعاره، تشبیه و واج‌آرایی - این بیت، بخشی از یک مثنوی است. (۰/۵)

۲۰

فکری: طرح درون‌مایه آزادی - جان‌نثاری در راه آزادی و وطن (۰/۵)

ادبی: ابیات بخشی از یک غزل اجتماعی هستند. (۰/۵)

شاعر به زبان مردم عادی شعر گفته است و شعر وسیله‌ای برای بیان مقاصد اوست و از نظر موسیقی و عروض جزء گروه سنت‌گرا و پایبند به سنت‌های ادبی است.

۲۱

- سطح زبانی: وجود تکلف و تصنع در کاربرد کلمات و جملات - کاربرد زبان آمیخته به شعر به سبک گلستان سعدی - کوتاهی جملات. (۰/۵) - سطح ادبی: موزون و مسجع بودن جمله‌ها - کاربرد آرایه‌های ادبی مانند تشبیه (شیشه شکیبایی، سنگ تفرقه، رشته مرادوت)، سجع (گسسته-شکسته) کنایه (کلبه مرادوات را در بسته: گسسته بودن پیوند دوستی) (۰/۵)

۲۲

سطح ادبی: قالب شعر، غزل اجتماعی است. شاعر به گروه سنت‌گرا تعلق دارد و از نظر موسیقی و عروض به سنت‌های ادبی پایبند است و برای بیان مقصود خود (مضمون اجتماعی) از آرایه‌های ادبی هم بهره گرفته است. (۰/۵) فکری: بیان درون‌مایه‌های اجتماعی عصر بیداری مانند «وطن»، طرح مضامین سیاسی و وطنی، مانند «بزرگداشت یاد بزرگان آزادی‌خواه وطن» (۰/۵)

پاسخ‌نامه آزمون (۱۱)

علوم و فنون ادبی

۱

الف) سید اشرف‌الدین گیلانی (۰/۲۵) (ب) عارف قزوینی (۰/۲۵)

۲

(ب) زبان محاوره (۰/۲۵)

الف) منشآت (۰/۲۵)

پایه‌های آوایی ناهمسان

در قلمرو شعر فارسی، وزن و موسیقی سروده‌ها، همواره از یک نظم آهنگین و موسیقی پیروی نمی‌کنند؛ بلکه در شعر فارسی، اوزان دل‌نشین و گوش‌نوازی وجود دارد که نظمی ناهمسان دارند.

درد عشقی کشیده‌ام که مپرس / زهر هجری چشیده‌ام که مپرس (حافظ)											
پایه‌های آوایی مصراع اول	دَر	دِ	عَش	قِی	کِ	شِی	دِ	اَم	کِ	مِ	پُرس
پایه‌های آوایی مصراع دوم	زَه	رِ	هَج	رِی	چِ	شِی	دِ	اَم	کِ	مِ	پُرس
نشانه‌های آوایی	-	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-
وزن	فاعلاتن			مفاعِلن			فعلن				

♦ توضیح: پس از تعیین مرز پایه‌ها و قرار دادن وزن واژه‌ها و نشانه‌های هجایی، در نمونه بالا متوجه می‌شویم که پایه‌های آوایی این بیت، از سه پایه آوایی ناهمسان «فاعلاتن، مفاعِلن و فعلن» تشکیل شده است. حال در صورت برهم خوردن هجاهای بیت، تناسب آهنگ و نظم موسیقایی بیت از بین می‌رود.

به حسن خلق و وفا کس به یار ما نرسد / تو را درین سخن انکار کار ما نرسد															
پایه‌های آوایی مصراع اول	بِ	حُس	نِ	خُل	قُ	وَ	فَا	کَس	بِ	یَا	رِ	مَا	نَ	رَ	سَد
پایه‌های آوایی مصراع دوم	تُ	رَا	دَ	رِیْن	سُ	خَ	نِن	کَا	رِ	کَا	رِ	مَا	نَ	رَ	سَد
نشانه‌های آوایی	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-
وزن	مفاعِلن		فاعلاتن			مفاعِلن		فعلن							

♦ توضیح: نمونه بالا از چهار پایه آوایی، تشکیل شده است. پایه‌های آوایی، وزن واژه‌ها و نشانه‌های هجایی این بیت به صورت ناهمسان آمده‌اند. وزن این بیت، «مفاعِلن، فاعلاتن، مفاعِلن» است.

از کرده خویشتن پشیمانم / جز توبه ره دگر نمی‌دانم (مسعود سعد)											
پایه‌های آوایی مصراع اول	اَز	کَر	دِ	یِ	خِی	شِ	تِن	پِ	شِی	مَا	نَم
پایه‌های آوایی مصراع دوم	جُز	تَو	بِ	رَ	هَ	دِ	گَر	نِ	مِی	دَا	نَم
نشانه‌های آوایی	-	-	U	U	-	U	-	U	-	-	-
وزن	مستفعل		فاعلاتن			مستفعل		مستفعل			

♦ توضیح: در ساماندهی نشانه‌های هجایی، همواره این گونه نیست که با یک روش، روبه‌رو باشیم بیت بالا را نیز می‌توان به دو گونه جدا نمود و وزن بیت را نیز به دو صورت «مستفعل فاعلاتن مستفعل» یا «مفعول مفاعِلن مفاعِلین» می‌توان جدا نمود.

نکته: در تعیین مرز پایه‌ها و نیز دسته‌بندی هجاها (نشانه‌های هجایی)، نظم همسان، پرچینش و دسته‌بندی ناهمسان ترجیح دارد.

تارفت مرا از نظر آن چشم جهان‌بین / کس واقف ما نیست که از دیده چه‌ها رفت														
پایه‌های آوایی مصراع اول	تَا	رَف	تِ	مِ	رَا	اَز	نَ	ظَ	رَا	چَش	مِ	جِ	هَا	بِیْن
پایه‌های آوایی مصراع دوم	کَس	وَ	قِی	فِی	مَا	نِیْب	سِت	کِی	اَز	دِی	دِ	چِ	هَا	رِفْت
نشانه‌های آوایی	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-
وزن	مستفعل		مستفعل			مستفعل		مستفعل		مستفعل		مستفعل		

ابدال

شاعر می‌تواند در میان مصراع به‌جای دو هجای کوتاه کنار هم، یک هجای بلند بیاورد؛ یعنی به جای فعلن، می‌تواند فعلن بیاورد.

مثال چو بشنوی سخن اهل دل مگو که خطاست / سخن‌شناس نه‌ای جان من خطا اینجاست (حافظ شیرازی)
این اختیار شاعری در دو هجای ماقبل آخر بسیار رایج است.

قلب

شاعر می‌تواند بنا به ضرورت وزن، یک هجای بلند و یک هجای کوتاه کنار هم را جابه‌جا کند و به جای یک هجای کوتاه و یک بلند، یک هجای بلند و یک کوتاه بیاورد یا برعکس.

مثال کیسه هنوز فربه است، از تو از آن قوی دلم / چاره چه خاقانی اگر، کیسه رسد به لاغری (خاقانی)
در رکن دوم مصراع دوم به جای مفاعلن، مفتعلن آمده است. کاربرد این قابلیت وزنی، بسیار کم است و تنها در مفتعلن و مفاعلن رخ می‌دهد.

وزن در شعر نیمایی

هر بیت، دو پاره یا مصراع دارد که چونان کفه‌های ترازو، با یکدیگر برابرند و به‌طور دقیق، نشانه‌های هجایی و وزن آن دو، همگونی و برابری دارند. **◆** نیما برای رهایی از تنگنای عروزی مبتنی بر تساوی و نظم هجاهای هر مصراع، شکل جدیدی از وزن را ایجاد کرد. به این صورت که قید تساوی هجاهای دو مصراع را برداشت و دست شاعر را در سرودن شعر باز گذاشت؛ بی‌آنکه از زیبایی موسیقایی وزن قدیم بکاهد. **◆** شعر نیمایی وزن عروزی دارد؛ اما طول یا کوتاهی و بلندی مصراع‌ها و نیز تعداد هجاها برابر نیست. به بیان دقیق‌تر، اگر یک مصراع با وزن واژه فاعلاتن، سروده شد، بقیه مصراع‌ها نیز به همین شکل سروده خواهند شد.

مثال

تو را من چشم در راهم، شباهنگام
که می‌گیرند در شاخ تلاجن، سایه‌ها رنگ سیاهی
وز آن دل خستگان راست، اندوهی فراهم
تو را من چشم در راهم ...
(علی اسفندیاری)

◆ در این شعر، مصراع‌ها کوتاه و بلند هستند و غالباً تعداد نشانه‌های هجایی و وزن واژه‌های یک مصراع با مصراع دیگر برابر نیست.

نکته

کوتاهی و بلندی مصراع‌های شعر، در برخی از قالب‌های شعر کهن نیز پیشینه داشته است؛ برای نمونه اشعاری که در قالب مستزاد سروده شده‌اند.

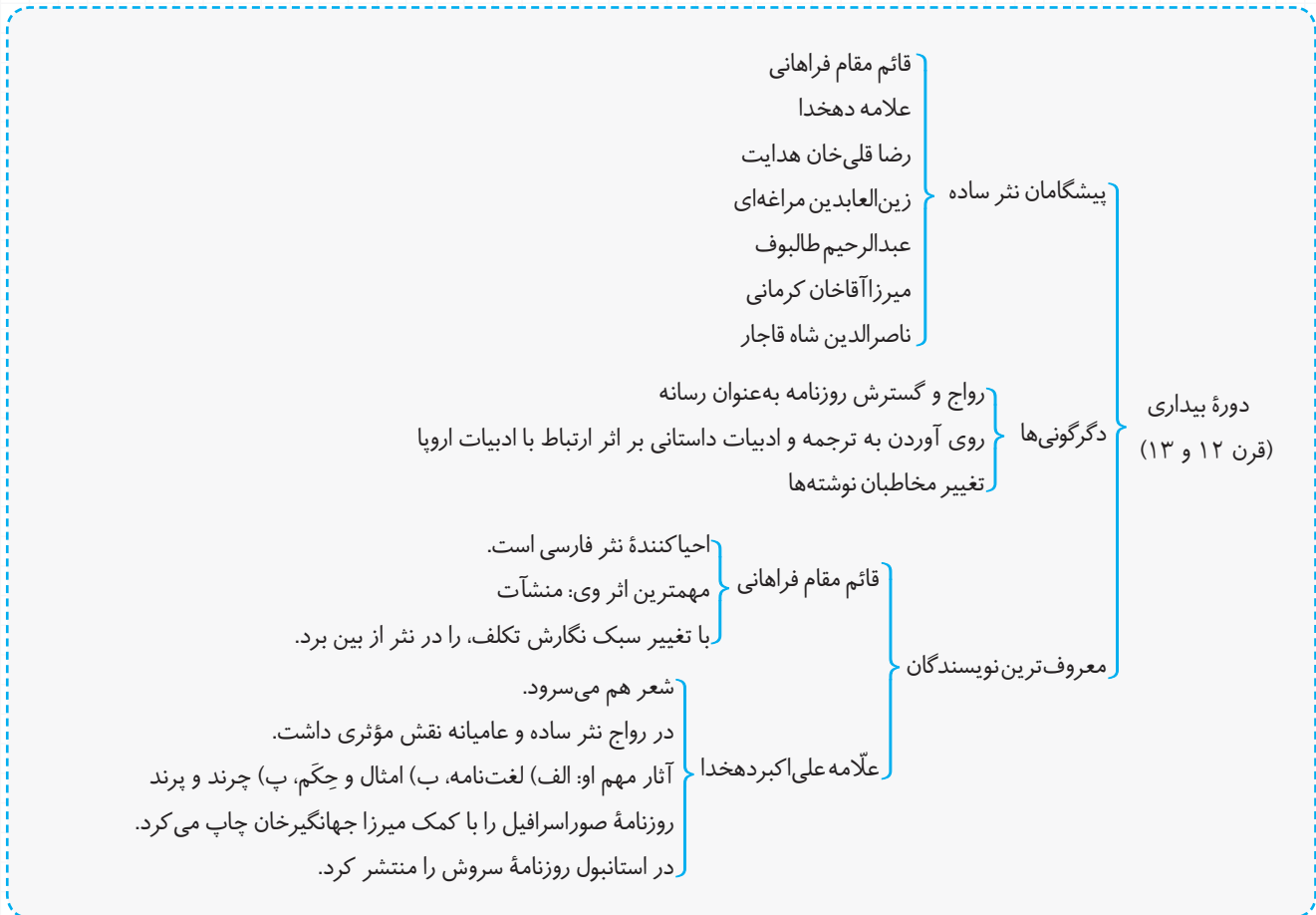
◆ واحد شعر از نظر وزن در زبان فارسی، مصراع است ولی برای نام‌گذاری وزن‌ها، بیت (به شیوه عروض عرب)، مبنای محاسبه قرار گرفته است که در عروض سنتی آن را «بحر» نامیده‌اند.
◆ وزن حاصل از تکرار:

مفاعلین	فاعلاتن	مستفعلن	فعلون
هزج	رمل	رجز	مقارب

◆ کوتاه‌ترین مصراع شعر فارسی (سنتی)، دو رکن و طولانی‌ترین آن چهار رکن دارد. که در مجموع، بیت‌های شعر فارسی ۴، ۶ یا ۸ پایه خواهند داشت.

🕌 در عصر بیداری به دلیل تمرکز بیشتر فعالیت‌های سیاسی و مطبوعاتی در تهران، شعر و ادب هم بیش‌تر به این شهر منحصر می‌شد؛ حتی روزنامه نسیم شمال را که سید اشرف‌الدین گیلانی در رشت منتشر می‌کرد، مردم تهران می‌خواندند.

<p>(۱) از جانب مظفرالدین‌شاه به ادیب‌الممالک ملقب شد.</p> <p>(۲) فعالیت اصلی‌اش روزنامه‌نگاری بود.</p> <p>(۳) سردبیری روزنامه مجلس را بر عهده داشت.</p> <p>(۴) شعر او از زندگی سیاسی‌اش جدا نبود.</p> <p>(۵) دیوانش شامل قصاید، ترجیع‌بندها و مسطه‌هایی است که اوضاع آن روزگار را بیان می‌کنند.</p> <p>(۶) در قصیده بیش‌تر از قالب‌های دیگر طبع آزمایی کرده است.</p> <p>(۷) مضامین وطنی، سیاسی و اجتماعی بیش‌تر در شعرش دیده می‌شوند.</p>	<p>میرزا محمدصادق امیری فراهانی</p>
<p>(۱) به نسیم شمال مشهور است.</p> <p>(۲) جایگاه مناسب وی در میان مردم به خاطر شعرهای ساده و عامیانه‌اش است.</p> <p>(۳) اشعارش در روزنامه نسیم شمال چاپ و منتشر می‌شد.</p> <p>(۴) مضامین شعری وی مبارزه با استبداد و عشق به وطن بود.</p> <p>(۵) نقش اشعار وی در بیدار کردن مردم برای مبارزه با استبداد غیرقابل اجتناب است.</p>	<p>سید اشرف‌الدین گیلانی</p>
<p>(۱) در به‌کارگیری تعبیرات عامیانه و آفریدن اشعاری ساده و روان مهارت بسیار داشت.</p> <p>(۲) از شعرهای غربی نیز ترجمه‌هایی کرده است که در نوع خود ابتکاری محسوب می‌شود.</p> <p>(۳) در طنز، هجو و هزل نیز دستی داشت؛ در شعر وی اندیشه‌های نوگرایانه وجود دارد.</p> <p>(۴) جایگاه خانوادگی و تفکرات شخصی او، مانع از آن می‌شود که وی را در ردیف شاعران آزادی‌خواه قرار دهند.</p>	<p>ایرج میرزا</p>
<p>(۱) شاعر وطنی و از موسیقی‌دانان بزرگ عهد مشروطیت بود.</p> <p>(۲) شعرش ساده و دور از پیچیدگی بود.</p> <p>(۳) مضامین وطن‌دوستی و ستیز با نادانی را زیبا و پرشور می‌خواند و چنان سوز و شوری در شعرش بود که او را به یکی از دردمندترین سرایندگان عصر بیداری تبدیل کرد.</p>	<p>عارف قزوینی</p>
<p>(۱) علاوه‌بر تحقیق و تدریس در دانشگاه، در حوزه سیاست و روزنامه‌نویسی نیز فعالیت داشت.</p> <p>(۲) از او در جایگاه شاعر و پژوهشگر آثاری مانند تاریخ احزاب سیاسی، سبک‌شناسی، تاریخ تطوّر نظم فارسی، دیوان اشعار و تصحیح‌های ارزشمند و مقالات علمی بسیاری به جای مانده است.</p> <p>(۳) علاوه‌بر آشنایی عمیق با زبان فارسی و ادبیات کهن، با مسائل جدید دنیا نیز آشنا بود.</p>	<p>محمدتقی بهار (ملک الشعرا)</p>
<p>(۱) او را به خاطر آزادی‌خواهی، به زندان انداختند.</p> <p>(۲) تحت تأثیر شاعران گذشته، خصوصاً مسعود سعد و سعدی بود.</p> <p>(۳) در دوره هفتم مجلس نماینده مردم یزد شد.</p> <p>(۴) در نهایت جانش را در راه آزادی فدا کرد.</p>	<p>فرّخی یزدی</p>

سبک‌شناسی قرن‌های ۱۲ و ۱۳ (دوره بازگشت)

درسنامه

سبک شعر

◆ سطح زبانی

شعر در سطح زبان در این دوره خصوصیات زیر را داشت:

- سادگی و روانی که بارزترین شاخصه زبان شعر در این دوره است؛
  - قابل فهم بودن شعر برای عموم مردم؛
  - محاوره ای شدن شعر به دلیل توجه شاعر به مردم و استفاده از شعر برای آگاه سازی؛
  - توجه به واژگان کهن مثل بادافره (مکافات)، خلیدن (فرورفتن)، گلخن (گیاهی که بر روی فسله چهارپایان می روید که آن را برای گرم کردن حمام جمع می کردند) و...
  - گسترش دایره واژگان و اصطلاحات انگلیسی، روسی، فرانسوی و ترکی با توجه به ارتباط با اروپا و علوم و فنون جدید.
- در دوره بازگشت، دو رویکرد در استفاده از زبان اتخاذ شد:
- روی آوردن به زبان ساده و دوره‌می کوچه و بازار؛ که این مورد با استقبال سید اشرف الدین گیلانی و عارف قزوینی مواجه شد.
  - وفاداری به زبان پر صلابت گذشته؛ این رویکرد مورد استقبال کسانی مانند ملک الشعراء بهار و ادیب الممالک فراهانی قرار گرفت.
- در دوره بیداری، کاربرد جمله‌ها و ترکیبات زبانی مورد کم توجهی قرار گرفت؛ زیرا:
- اغلب شاعران صرفاً محتواگرا شدند؛ (۲) برخی از شعرا تسلط کافی بر ادب کهن نداشتند؛ (۳) به منظور آگاه سازی مردم و انتشار آثار در روزنامه‌ها، شعرا مجبور بودند سرعت را چاشنی کار خود کنند.